

як засновники, оскільки створення громадського об'єднання відбувається саме в процесі реорганізації, а не заснування. По-четверте, для створення громадського об'єднання в процесі реорганізації необхідно здійснити ряд послідовних дій саме громадським об'єднанням, яке реорганізується, а не особами, які стануть учасниками створеного в процесі реорганізації громадського об'єднання.

Єременко К. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ НЕДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЩОДО ФОРМИ ПРАВОЧИНУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ

Для сучасної науки цивільного права характерною є тенденція збільшення уваги до питань форми правочинів, дослідження правових наслідків недотримання визначених законом вимог щодо форм правочинів. Це обумовлено необхідністю забезпечити захист прав учасників цивільного обігу, оскільки форма правочину слугує надійним забезпеченням його належної реалізації.

Звернемося до правового регулювання форми правочину за німецьким законодавством, оскільки історично воно має найбільший вплив на сучасне цивільне законодавство України. Німецький законодавець визначає правочин як окреме (приватне) волевиявлення. При цьому він не обмежує це поняття лише дією, а вважає правочином також бездіяльність, яка також є волевиявленням (Жалинский А. Введение в немецкое право / А. Жалинский, А. Рерихт. – М. : Спарк, 2001. – с. 314).

Німецьке законодавство виходить з принципу свободи форми вчинення правочину, визначена форма правочину розглядається як виняток з цього принципу, який може бути встановлений або законом, або сторонами правочину. Зокрема, у п. 126 НЦК зафіксована вимога про обов'язкову письмову форму договору, якщо на неї є пряма вказівка закону (Гражданское уложение Германии: Вводный закон к Гражданскому уложению / [пер. с нем. ; сост. В. Бергман]. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 415 с.).

Аналіз німецького законодавства дозволяє визначити наступні випадки, коли договір має бути укладений у письмовій формі, що залежить, зокрема від: строку дії договору (наприклад, у письмовій формі відповідно до п. 566 НЦК має бути укладений договір майнового найму на строк більше одного року); виду договору, незалежно від строку дії і суми (наприклад, у письмовій формі укладаються відповідно до п. 766, п. 492 НЦК договори поручительства, позики); сторін та характеру правочину (так, у письмовій формі мають бути укладені деякі комерційні правочини, тобто правочини підприємця, які стосуються його комерційної діяльності); пред-

мету договору (тут вже передбачена складна письмова форма, як, наприклад, для договору про передачу права власності на землю, коли потрібно або нотаріальне посвідчення договору, або внесення запису у поземельну книгу) (Епифанова В. В. Форма сделки: теория и практика реализации в гражданском законодательстве: дис. канд. юрид. Наук : 12.00.03 / Валерия Владимировна Епифанова. – Краснодар, 2009. – с. 67-68).

Слід зазначити, що нотаріальна форма правочину у Німеччині має свою специфіку. При нотаріальному посвідченні правочину сторони мають виявити свою волю, а нотаріус занести її у протокол. Після цього протокол зачитується сторонам у присутності нотаріуса і підписується ними. Таким чином сторони виявляють свою волю шляхом визнання формулювань волевиявлень, які містяться у протоколі (Шапп Я. Основы гражданского права Германии: учебник / Ян Шапп; [пер. с нем. К. Арсланова]. – М.: Издательство БЕК, 1996. – с. 220).

Схожі з німецькими положення про форму правочину містяться у ЦК Франції. Зокрема, у ст. 1108-1 ЦКФ також, як і у НЦК закріплено положення про те, що письмова форма договору є обов'язковою, якщо на це є пряма вказівка закону. При визначенні обов'язковості письмової форми для правочину французький законодавець виходить з суми правочину. Зокрема, обов'язкова письмова форма передбачена для правочинів на суму більше 1500 євро.

Так, відповідно до ст. 1341 ЦКФ, будь-які правочини, у тому числі добровільне зберігання, які перевищують суму або вартість, встановлену декретом (ця сума з 1 січня 2005 року складає 1500 євро), мають бути оформлені нотаріально посвідченим документом або документом, укладеним у простій письмовій формі. Правовими наслідками недотримання вимог щодо форми такого правочину є неприпустимість застосування показань свідків, що ставлять під сумнів або виходять за межі змісту цих документів, а також таких показань, які відносяться до тверджень, що нібито мали місце до, під час, або після складання цих документів, навіть якщо йдеться про меншу суму або вартість (Гражданский кодекс Франции (Кодекс Наполеона) [пер., коммент. и справ. аппарат В. Захватаева ; отв. ред. А. Довгерг]. – К.: Истина, 2006. – с. 419). Отже, правочини на суму менше 1500 євро можуть бути укладені в усній формі.

Форма правочину за законодавством Франції визначається також його предметом. Наприклад, відповідно до ст. 2326 ЦКФ, договірна іпотека може бути встановлена лише нотаріально посвідченим договором. У такій самій формі відбувається передача або відміна іпотеки. Такий підхід обумовлений цінністю та значимістю нерухомого майна, яке є предметом іпотеки.

У письмовій формі, за французьким законодавством, укладаються також наступні правочини: заповіт (може бути вчинений власноруч або посвідчений нотаріально двома нотаріусами чи одним нотаріусом у присут-

ності двох свідків – ст. ст. 970, 971 ЦКФ), договір дарування (такі договори мають бути нотаріально посвідчені і оригінал зберігається у нотаріуса – ст. 931 ЦКФ). Правовими наслідками недотримання вимог щодо письмової форми таких правочинів є їх недійсність (ст. ст. 931, 1001 ЦКФ).

Крім того, права із правочинів відчуження, дарування, іпотеки нерухомості підлягають державній реєстрації (ст. 2315-2323 ЦКФ). Правовими наслідками недотримання вимог щодо реєстрації прав із правочинів з нерухомістю є те, що такі права не мають сили відносно третіх осіб, які набули прав на те саме нерухоме майно від того самого власника (ст. 2322 ЦКФ).

Таким чином, на сьогоднішній день у європейських країнах склався підхід, відповідно до якого правочини вчиняються у будь-якій формі за бажанням сторін, за винятком випадків, коли для них законом встановлена обов'язкова письмова форма або необхідність дотримання інших формальних вимог. Наслідками недотримання вимог щодо форми правочинів є, як правило, їх недійсність.

Горобченко Ю. Ю.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права*

СПАДКУВАННЯ ФАКТИЧНОГО ПОДРУЖЖЯ

Із введенням обов'язкової форми шлюбу – фактичне шлюбне співжиття, не зареєстроване у встановленому законом порядку, як це не парадоксально, називають також шлюбом.

Так само як і жінка та чоловік, що перебувають у зареєстрованому шлюбі, фактичне подружжя може визнаватися сім'єю і тоді, коли жінка та чоловік, які перебувають у таких відносинах, у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин деякий час не проживають разом.

У разі смерті одного з подружжя, на ім'я якого оформлене це майно, інший може сподіватися на достойний розмір спадщини, тільки якщо на його користь був залишений заповіт або якщо він знаходився на утриманні померлого. Досить часто зустрічається ситуація коли особа, яка проживала у фактичному шлюбі багато років, отримує зовсім не великі права на спільно нажите майно або ж не отримує їх зовсім.

Як правило, майже вся спадщина померлого переходить до його офіційних родичів.

З прийняттям нового Цивільного кодексу України становище таких осіб дещо змінилося. Згідно з главою 86 ЦК України, що присвячена спадкуванню за законом, існує шість черг спадкоємців за законом. Згідно зі ст. 1264 ЦК України у четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менше як